

Høringsuttalelse Bioprospekteringsforskriften fra Forskningsrådet

Vi viser til høringsnotat fra NFD datert 3.juli 2017, vedr ny forskrift om uttak og utnyttning av genetisk material.

I forhold til utkastet til forskrift fra 2015, innebærer det nye utkastet en betydelig forenkling.

Overordnet sett oppfattes dette som en betydelig forbedring som vil gi gode incitamenter for utnyttelse av norsk genetisk materiale. Vi har imidlertid en overordnet bekymring for den definisjon av genetisk materiale som legges til grunn.

Nedenfor følger konkrete bemerkninger til høringsnotatet.

2. Om begrepet bioprospektering

Følgende setning gir ikke mening slik den er skrevet. Sjekk grammatikk og ord:

I løpet av de siste 100 år har vi tatt ut tusenvis av mikroorganismer fra naturen, kartlagt deres egenskaper og ved å dyrke dem i store kvantum, gjæring, kunnet fremstille enzymer, antibiotika og en rekke andre nyttige stoffer.

Følgende setning har en påstand vi mener bør modifieres da Cyclosporin ikke var en enkel sak å bringe frem. Forslag til endring er markert:

Cyclosporin er et eksempel på vellykket bioprospektering, ~~men ofte vil~~ veien fram til kommersielt produkt ~~være mer komplisert, og vil omfatte~~ forskning over mange år med involvering av flere kommersielle aktører.

Avsnittet som begynner med "I 1952..." oppfattes som lite relevant for saken og kan tas ut.

Siste avsnitt der genetisk materiale defineres kommenteres senere og må evt. modifieres dersom vår bemerkning tas til følge.

3. Bakgrunn for forslaget

Dette kapitlet bør innledningsvis henvise til CBD og Nagoya (med referanser) og fokusere på bevaring av biomangfold og u-landsutfordringer. Det bør koordineres med avsnittet nedenfor og vektlegge Norges oppfyllelse av disse.

3.3 Internasjonal utvikling

I andre avsnitt der det nevnes land som har innført nasjonalt regelverk bør det også nevnes land som har valgt å ikke innføre regelverk som f.eks. Danmark, Nederland(?), ... Må sjekkes hvis det tas til følge.

4. Norsk genetisk materiale

På slutten av første avsnitt bør også det arktiske havet nevnes.

5. Gjeldende rett

Vi finner avsnitt to som beskriver hjemmelen utfordrende, og mener det er problematisk å skille "*uttak med formål om å utnytte*" og "*formål om uttak til offentlige samlinger*". Dette fordi det er et mål at de offentlige samlingene skal utnyttes, så er dette logisk?

6. Departementets vurdering

Vi finner definisjonen av genetisk materiale så snever at den vil føre til at forskriften i prinsippet ikke vil få noen praktisk betydning. Den er snevret inn til å kun gjelde arvbart materiale; altså DNA. I praksis foregår svært lite, om noe, bruk og utnyttelse av innsamlet materiale på dette nivå. Det aller meste dreier seg om leting etter bioaktive molekyler som er et resultat av genuttrykk og metabolisme i de organismer som samles inn. Når det så sies at: "*Dette innebærer at forskriftsforslaget blant annet ikke regulerer utnyttning av naturlig forekommende biokjemiske stoffer som ikke er arvbare.*", er det slått fast at bioprospektering slik det praktiseres både i Norge og internasjonalt er unntatt fra forskriften. Utnyttelse av soppen som produserer Cyklosporin ville med en slik definisjon ikke vært omfattet av forskriften.

Vi anbefaler sterkt at Nagoyaprotokollens definisjoner i artikkel 2 c og e benyttes for å kunne inkludere alle former for utnyttelse av "genetisk materiale" (ref. NPs definisjon). Departementets definisjon er ulogisk på den måten at man aldri (bortsett fra når man gjør metagenomikk) tar ut arvbart materiale slik det er definert. Man tar ut hele organismer (som inneholder arvbart materiale) og leter etter verdifulle egenskaper. Dette tar Nagoyaprotokollens definisjon høyde for.

Av ovenstående følger det at avsnittet som begynner med "*Grunnen til at...*" og som refererer til Naturmangfoldlovens §58 må revideres dersom vår bemerkning tas til følge.

Når det gjelder todelt tillatelsessystem kan muligens forskjellene beskrives kort i et par innledende setninger. Det kan være vanskelig å få tak i essensen sånn det står nå.

§3 Definisjoner

Avsnittet som begynner med "*Begrepsbruken er noe...*" må skrives om dersom vår bemerkning om definisjon av genetisk materiale tas til følge. Selv om den ikke tas til følge er det noe ulogisk og vanskelig med dette avsnittet som det bør ryddes opp i.

Til bokstav c om utnyttning

Begrunnelsene som fremføres er vanskelige å forstå og til dels uvitenskapelige og ulogiske. Uansett om våre bemerkninger om definisjon av genetisk materiale tas til følge eller ikke, bør teksten forbedres.

Til bokstav d om offentlig samling

Vi mener hovedprinsippet her bør være at hovedfinansieringskilde for oppbygging av samlingen definerer samlingens status, slik at det offentlige får avkastning på sine investeringer. Et godt avtaleverk er nødvendig dersom samlingen eies av både offentlige og private aktører. Forskriften må ikke åpne for at samlinger opparbeidet med offentlige midler kan overtas av private (f. eks. et TTO-kontor) og dermed at tilgangen blir begrenset. Man skal naturligvis ikke hindre mulighet for privat overtagelse/eierskap, men det må sørges for at det legges opp til en due diligence der private aktører kjøper seg inn på kommersielle vilkår.

Til §4 Krav om tillatelse

Det sies: "*Formålet med unntaket om at uttak til offentlige samlinger ikke trenger tillatelse er å sikre innsamlingsarbeidet til f.eks. Marbank.*" Det er ikke klart hvorfor slik tillatelse skulle påvirke innsamlingsarbeidet. Innsamling til offentlige samlinger vil sannsynligvis være den største aktiviteten som omfattes av Nagoyaprotokollen, og et krav om tillatelse også for dem vil gi oversikt over hvordan og hvor mye de påvirker biodiversiteten. Her kan rammetillatelser også benyttes.

Til §5 Tildelingsmyndighet

Teksten om anadrome og katadrome arter virker malplassert her. Det bør kanskje heller inn som en forklarende fotnote til §5 i forskriften.

Til §11 Utlevering av materiale fra offentlige samlinger

"... saksbehandlingsgebyr basert på standardiserte satser."

For å unngå for ulike praksis bør det nevnes noen prinsipper/retningslinjer for hvordan slike satser bør fastsettes. Det er bra at dette ikke låses, men vi mener visse rammer kan tjene til at praksis på dette blir harmonisert og at brukerne derfor finner det mer forutsigbart hva det koster å utnytte materialet i samlingene.

Til forskriften

§1

Det virker unødvendig å nevne lanskapsmessig og geologisk mangfold da hele forskriften gjelder det biologiske.

§2

"...utlevering til bruk og videreforedling i jord og skogbruk." Her refereres det til plantegenetisk materiale, men det kan tenkes at også annet materiale f. eks. fra marine kilder kan finne anvendelse i jord og skogbruk. Det bør vurderes om alt materiale skal omfattes eller om det bør innføres en presisering om at dette unntaket kun gjelder plantegenetisk materiale.

§3

b og e)

"...å utnytte det genetiske materiale eller utnytting av slikt materiale". Setningen oppfattes som å si det samme to ganger.